

Legislativní a etické limity zpřístupňování archivních pramenů

Mgr. et Mgr. Karolína Šimůnková
Národní archiv

Evropské předpisy

- *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/98/ES ze dne 17. listopadu 2003 o opakovaném použití informací veřejného sektoru*
- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (GDPR) – výjimky pro archivnictví a vědu, ale také požadavky na minimalizaci, pseudonymizaci**
- **Rozsudky ESLP – např. Rozsudek ze dne 3. září 2015 ve věci č. [22588/08](#) – Sõro proti Estonsku**

Věda nebo být zapomenut?

Listina základní práv a svobod (čl. 7, 15, 17) (ochrana versus svobodná věda)

- Nedotknutelnost osoby a soukromí je zaručena...
- Svoboda vědeckého bádání je zaručena....
- Svoboda projevu a právo na informace jsou zaručeny....

Národní předpisy

- **Zákon o archivnictví a spisové službě č. 499/2004 Sb.**
- **Zákon o zpřístupnění svazků vzniklých činností bývalé Státní bezpečnosti č. 140/1996 Sb.**
- **Zákon č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek**
- *Zákon o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb. (osobní a citlivý údaj)*
- *Zákon o bankách č. 21/1992 Sb. (bankovní tajemství)*
- *nový Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (ochrana dobrého jména, cti a pověsti)*
- *zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti ve znění pozdějších předpisů a jeho prováděcí vyhlášky (zejména vyhláška č. 529/2005 Sb.)*
- *Zákon o svobodném přístupu k informacím č. 106/1999 Sb. (utajované skutečnosti)*

Ochranná lhůta obecná

zákon o archivnictví č. 499/2004 Sb.

K nahlížení v archivech jsou přístupné jen archiválie starší třiceti let, není-li dále stanoveno jinak, a všechny zveřejněné archiválie.“

Osobní a citlivý údaj v archiválii

zákon o archivnictví č. 499/2004 Sb.

- Do archiválií obsahujících **osobní údaje** žijící osoby lze nahlížet, **nevznesla-li tato osoba písemně námitky**. Archiv osobu písemně vyrozumí o podané žádosti o nahlížení do archiválií; **jedná-li se o vyrozumění nejméně třiceti osob, lze je doručit veřejnou vyhláškou vyvěšenou na úřední desce archivu,**
- Do archiválií vztahujících se k žijící fyzické osobě, jejichž obsahem jsou **citlivé osobní údaje**¹³⁾, **lze nahlížet jen s předchozím písemným souhlasem této osoby.**

Česká výjimka z ochrany osobních a citlivých údajů

zákon o archivnictví č. 499/2004 Sb.

- archiválie vzniklé před 1. lednem 1990 z činnosti vojenských soudů a prokuratur všech stupňů, **bezpečnostních složek** podle zákona o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek, jakož i **mimořádných lidových soudů, Státního soudu, Národního soudu** a společenských organizací a politických stran sdružených v **Národní frontě**, archiválie vzniklé z činnosti **orgánů německé okupační správy** na území odstoupeném Říši i v Protektorátu Čechy a Morava v letech 1938 až 1945, archiválie, které již byly před podáním žádosti o nahlížení do nich veřejně přístupné, jakož i archiválie, které byly jako dokumenty veřejně přístupné před prohlášením za archiválie

Fondy § 37 odst. 11 zákon č. 499/2004 Sb. v NA a SOA

(stav k roku 2014)

Archiv	Počet fondů dotčených ustanovením § 37 odst. 11	Rozsah dotčených fondů v běžných metrech
Národní archiv	67	13 392,41
Státní oblastní archiv v Praze	1 822	2 349
Státní oblastní archiv v Litoměřicích	1 439	2 871,33
Státní oblastní archiv v Zámrsku	6 579	20 583,98
Státní oblastní archiv v Třeboni	721	1 261,93
Státní oblastní archiv v Plzni	796	2 644,39
Moravský zemský archiv	219*	1 638*
Zemský archiv v Opavě	114	1 290,68
Celkem	11.757 archivních fondů	46.031,72 běžných metrů

Národní archiv

Ústavní soud České republiky
Joštova 8
660 83 Brno 2

Ke sp. zn.: Pl ÚS 3/14

V Třeboni dne 24.11.2014

Věc: Vyjádření k návrhu Nejvyššího soudu České republiky na zrušení ust. § 37 odst. 11 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů

Dotčené osoby:

Národní archiv
Státní oblastní archiv v Praze
Státní oblastní archiv v Litoměřicích
Státní oblastní archiv v Zámrsku
Státní oblastní archiv v Třeboni
Státní oblastní archiv v Plzni
Moravský zemský archiv
Zemský archiv v Opavě
Archiv hl. města Prahy
Archiv města Plzně
Archiv města Ústí nad Labem

Obsah:

- I. Prokázání právního zájmu na výsledku řízení
- II. § 37 AZ a praxe zpřístupňování archiválií obsahujících osobní údaje a citlivé osobní údaje
- III. Dotčené archivy a fondy v těchto archivech
- IV. Analýza dopadů na činnosti archivů včetně časové náročnosti anonymizace na příkladu Národního archivu a Státního oblastního archivu v Praze
- V. Úskalí současné právní úpravy
- VI. Závěr
- VII. Podpisový arch

Ústavní soud – náleží Pl. ÚS 3/14

Nejčastěji vyhledávané

[Ústava](#) [Knihovna](#)

[Ústavní stížnost](#)

[Úřední deska](#) [Kontakty](#)

[Podatelna](#) [Jednání soudu](#)

[Soudci](#) [Lidská práva](#)

[Výroční zpráva](#)

[Úvod](#) — [Aktuálně](#) — Na zpřístupnění archivů se nic nemění

Na zpřístupnění archivů se nic nemění

11.01.2017

Ústavní soud, Brno, TZ 4/2017

Plénium Ústavního soudu (soudce zpravodaj Jiří Zemánek) zamítl návrh na zrušení § 37 odst. 6 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, o archiváliích vzniklých před 1. lednem 1990 z činnosti bezpečnostních složek a o Archivu bezpečnostních složek. Ve zbytku návrhu nebylo rozhodnuto.

Pl. ÚS 3/14

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v plénu složeném z předsedy Pavla Rychetského a soudců Ludvíka Davida, Jaroslava Fenyky, Josefa Fialy, Jana Filipa, Jaromíra Jírsky, Tomáše Lichovníka, Jana Musíla, Vladimíra Sládečka, Radovana Suchánka, Kateřiny Šimáčkové, Vojtěcha Šimčíka, Milady Tomkové, Davida Uhlíře a Jiřího Zemánka (soudce zpravodaj) o návrhu Nejvyššího soudu na vyslovení protiústavnosti § 37 odst. 6 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, ve znění účinném do dne 30. 6. 2009, za účasti Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky a Senátu Parlamentu České republiky jako účastníků řízení, a Vlády České republiky, jako vedlejšího účastníka řízení, *takto*:

1. Návrh na vyslovení protiústavnosti § 37 odst. 6 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, ve znění účinném do dne 30. 6. 2009, se ve slovech „archiválií vzniklých před 1. lednem 1990 z činnosti bezpečnostních složek podle zákona o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek“ zamítá.

Ústavní soud – nález Pl. ÚS 3/14

ÚSTAVNÍ SOUD

Vyhledávání na webu ÚS... Q CZ EN

Úvod Aktuálně Rozhodovací činnost Průvodce řízením o ústavní stížnosti O Ústavním soudu Informace pro veřejnost Kontakty

Nejčastěji vyhledávané

[Ústava](#) [Knihovna](#)
[Ústavní stížnost](#)
[Úřední deska](#) [Kontakty](#)
[Podatelna](#) [lednání soudu](#)
[soudci](#) [Lidská práva](#)
[Výroční zpráva](#)

Úvod — Aktuálně — Na zpřístupnění archivů se nic nemění

Na zpřístupnění archivů se nic nemění

11.01.2017
Ústavní soud, Brno, TZ 4/2017

Plénium Ústavního soudu (soudce zpravodaj Jiří Zemánek) zamítlo návrh Nejvyššího soudu na vyslovení protiústavnosti § 37 odst. 6 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, ve znění účinném do 30. 6. 2009, ve slovech „archiválie vzniklé před 1. lednem 1990 z činnosti bezpečnostních složek podle zákona o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek“. Ve zbytku byl návrh odmítnut jako podaný osobou zjevně neoprávněnou.

„Podle Ústavního soudu nic nenasvědčuje tomu, že by „nahlížení“ do archiválie mělo bez dalšího zahrnovat i její „zveřejnění“.
(str. 32 nálezu)

§ 38 odst. 5 AZ

Organizační složky státu, ozbrojené síly, bezpečnostní sbory, zpravodajské služby České republiky, územní samosprávné celky, jakož i osoby, které jsou podle zvláštních právních předpisů¹⁶⁾ oprávněny nahlížet do dokumentů, jsou oprávněny nahlížet v archivech do archiválií, jejichž původcem je stát nebo územní samosprávný celek. Je-li nezbytné nahlížet do těchto archiválií mimo archiv, v němž jsou uloženy, mohou být zapůjčeny za předpokladu, že vypůjčitel se písemně zaváže, že archiválie v úplnosti vrátí v dohodnuté lhůtě a nepoškozené.

Úskalí současné právní úpravy I

- **Získání souhlasu subjektu údajů – problematické, někdy nemožné (např. některé osoby nebyly občany České republiky ani jejich právní předchůdců a proto národními evidencemi prakticky neprocházejí a nelze zjistit jejich současnou adresu (emigranti, odsun, sovětští vojáci, zahraniční studenti....))**
- **chybí horní ochranné lhůty pro zpřístupnění osobních údajů osob (Maďarsko, Německo)**
- **nelze získat souhlas osoby, které ochrana osobních údajů svědčí, univerzálně, tj. pro jakoukoliv další badatelskou žádost v budoucnu, ale vždy jen pro jednu konkrétní žádost**

Úskalí současné právní úpravy II

- **vznik privilegované skupiny v nahlížení do archiválií (zaměstnanci pracovišť, které jsou zároveň organizačními složkami státu - § 38 odst. 5 zákona č. 499/2004 Sb.)**
- **údaje o předchozím zveřejnění (včetně dobové legálnosti) jsou nedohledatelné vzhledem k rozsahu časového období a množství potencionálních informačních zdrojů**

Úskalí současné právní úpravy III

- **Etický problém**

fondy § 37 odst. 11 – tj. nahlížení bez ochrany údajů – nejsou chráněny oběti, včetně dětských obětí závažných trestných činů

- **Archivy by měly mít právo odmítnout badateli nahlížení do archiválií – s možností nezávislého přezkumu takového rozhodnutí archivu ve správním řízení či přezkum soudem.**

Badatel v nesnázích I

§ 180 odst. 1 Trestního zákoníku

Neoprávněné nakládání s osobními údaji

„Kdo, byť i z nedbalosti, neoprávněně zveřejní, sdělí, zpřístupní, jinak zpracovává nebo si přisvojí osobní údaje, které byly o jiném shromážděné v souvislosti s výkonem veřejné moci, a způsobí tím vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, již se osobní údaje týkají, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.“

Badatel v nesnázích II

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb.

Obecná ustanovení

§ 81

- (1) Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.
- (2) Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.

§ 82

- (1) Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.
- (2) Po smrti člověka se může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoli z osob jemu blízkých.

Badatel v nesnázích III

Zákon o ochraně osobních údajů

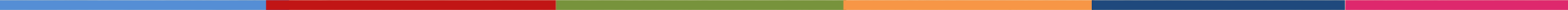
- **správní odpovědnost**
- **badatel zpracovatelem? (podle zákona 101/2000 Sb.)**
- **„správce a zpracovatel jsou povinni přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů. Tato povinnost platí i po ukončení zpracování osobních údajů.“**
- **přestupek – sankce až 5.000.000 Kč**

§ 78 AZ

(3) Archiv není povinen ověřovat, zda údaje obsažené v archiváliích náležejících do jeho péče jsou přesné či pravdivé.

Děkuji za pozornost

